

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม
เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์
ชั้นประถมศึกษาปีที่

ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด **สาระภูมิศาสตร์** (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ครูและนักเรียนมีสื่อการเรียนรู้ใช้ในการเรียนการสอนตามหลักสูตร ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือเรียนดังกล่าว ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ศึกษานิเทศก์ ครู อาจารย์ จากสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดทำต้นฉบับ

เนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น ๕ หน่วย คือ ครอบครัวของเรา โรงเรียน ของฉัน ตลาดออกม ตลาดใช้ ทรัพยากรในชีวิตประจำวัน และสิ่งแวดล้อมรอบตัว

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเรียนรายวิชา พื้นฐานสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต ในสังคม เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เล่มนี้ จะอำนวยความสะดวกต่อการเรียนการสอนสำหรับครูและนักเรียนได้เป็นอย่างดี ขอขอบคุณคณะกรรมการการจัดทำ หนังสือเรียนทุกท่าน รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนช่วยในการจัดทำหนังสือเล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ทุกประการ

(นายบุญรักษ์ ยอดเพชร)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ISBN : 978-616-461-002-6

พิมพ์ครั้งที่ ๑ จำนวน ๓๒,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๖๑

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์ สกสค.ลาดพร้าว

๒๒๔๙ ถนนลาดพร้าว แขวงสะพานสอง เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐

โทรศัพท์ : ๐ ๒๕๓๘ ๓๐๓๓, ๐ ๒๕๑๔ ๔๐๓๓ โทรสาร : ๐ ๒๕๓๙ ๙๙๕๖

จัดพิมพ์โดย : องค์การค้าของ สกสค.

๒๒๔๙ ถนนลาดพร้าว แขวงสะพานสอง เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐

โทรศัพท์ : ๐ ๒๕๓๘ ๓๐๓๓, ๐ ๒๕๑๔ ๔๐๓๓ โทรสาร : ๐ ๒๕๓๙ ๙๙๕๖

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์

สารบัญ

หน้า

หน่วยที่ ๑ ครอบครัวของเรา ๑

หน่วยที่ ๒ โรงเรียนของฉัน ๒๓

หน่วยที่ ๓ ตลาดอ่อม ตลาดไข่ ๔๔

หน่วยที่ ๔ ทรัพยากรในชีวิตประจำวัน ๖๓

หน่วยที่ ๕ สิ่งแวดล้อมรอบตัว ๘๒

สิ่งแวดล้อมรอบตัว

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
๑. จำแนกสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น	● สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นที่บ้านและที่โรงเรียน
๒. ระบุความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะ ทิศของสิ่งต่างๆ	● ความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะ ทิศของสิ่งต่างๆ รอบตัว เช่น ที่อยู่อาศัย บ้านของเพื่อนบ้าน ถนน ต้นไม้ พุ่มไม้ ไร่ สวน ที่ราบ ภูเขา แหล่งน้ำ ● ทิศหลัก (เหนือ ตะวันออก ใต้ ตะวันตก) และที่ตั้งของสิ่งต่างๆ รอบตัว
๓. ใช้แผนผังแสดงตำแหน่งของสิ่งต่างๆ ในห้องเรียน	● แผนผังแสดงตำแหน่งสิ่งต่างๆ ในห้องเรียน
๔. สังเกตและบอกการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในรอบวัน	● การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในรอบวัน เช่น กลางวัน กลางคืน ความร้อนของอากาศ ฝน-เมฆ-ลม

สิ่งแวดล้อมรอบตัว

สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา คือ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
๕. บอกสิ่งแวดล้อมที่เกิดตามธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์	สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ เช่น ภูมิอากาศ มีผลต่อที่อยู่อาศัยและเครื่องแต่งกาย
๖. สังเกตและเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว เพื่อการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม	- การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว - อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม
๗. มีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อมที่บ้านและห้องเรียน	การปฏิบัติตนในการรักษาสิ่งแวดล้อมในบ้านและห้องเรียน

สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา เรียกว่า **สิ่งแวดล้อม** มีทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา ป่าไม้ ดิน ทหาร แร่ หิน น้ำ ลม ฯลฯ สิ่งทีมนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ อาคารเรียน รถยนต์ อ่างบัว ตู้ใส่หนังสือ ถนน ฯลฯ

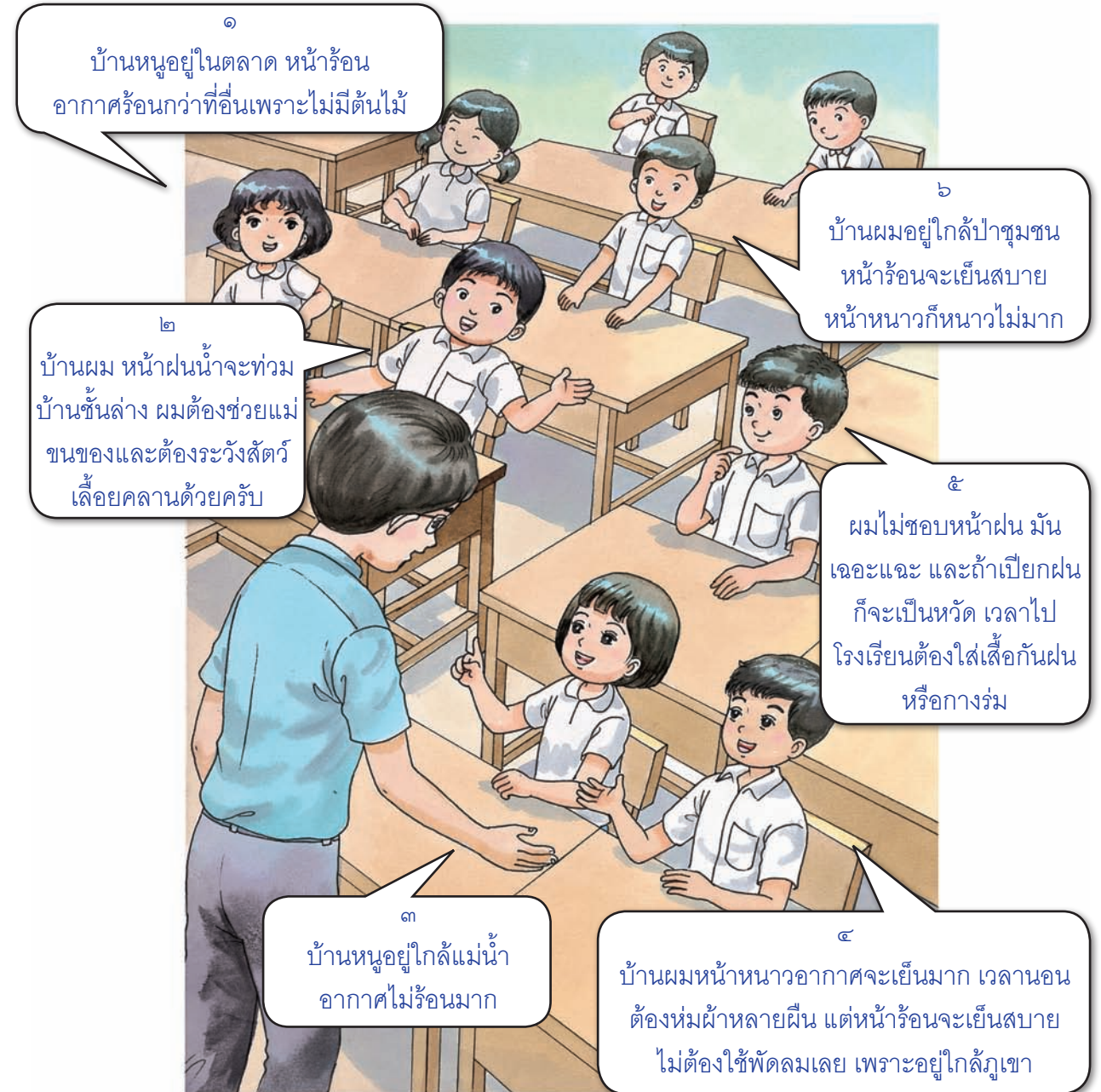
นักเรียนรู้แล้วว่า สิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวเรามีทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น

นักเรียนจะเห็นว่าสิ่งแวดล้อมมีผลต่อความเป็นอยู่ และการทำมาหากินของเรา

สิ่งแวดล้อมรอบตัวเราเปลี่ยนแปลง นักเรียนเคยสังเกตไหมว่า อากาศรอบตัวเราแตกต่างกันอย่างไรในหน้าหนาว หน้าร้อนและหน้าฝน

การเปลี่ยนแปลงสภาพของอากาศ เราต้องรู้จักปฏิบัติตนให้เหมาะสม เช่น หน้าหนาวต้องใส่เสื้อหนาๆ หน้าร้อนใส่เสื้อบางๆ หน้าฝนก็ต้องมีร่มไว้ กันฝนหรือใส่เสื้อกันฝนก็ได้

นักเรียนวันนี้เรามาเรียนรู้กันว่าสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเราอยู่ทางทิศใด
 ทิศสำคัญมี ๔ ทิศ คือ ๑.ทิศเหนือ ๒.ทิศใต้
 ๓.ทิศตะวันออก ๔.ทิศตะวันตก

ให้นักเรียนสังเกตการขึ้นและตกของดวงอาทิตย์ เพราะดวงอาทิตย์จะ
 ขึ้นทางทิศตะวันออกในเวลาเช้าตรู่ และตกทางทิศตะวันตกในเวลาเย็น

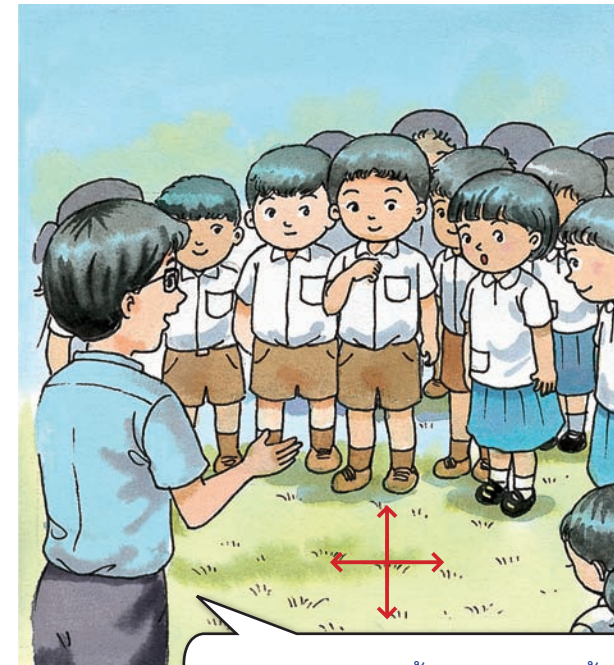
ดวงอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันออก

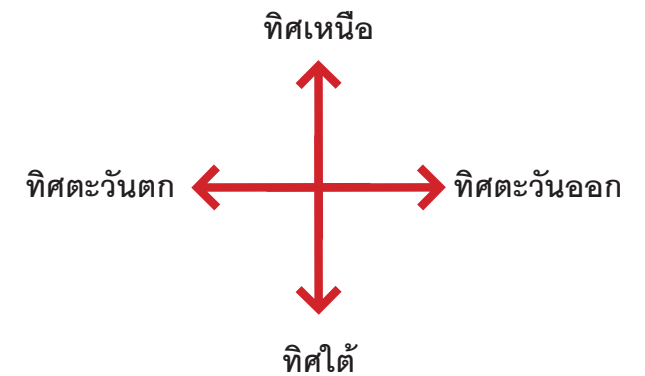
ดวงอาทิตย์ตกทางทิศตะวันตก

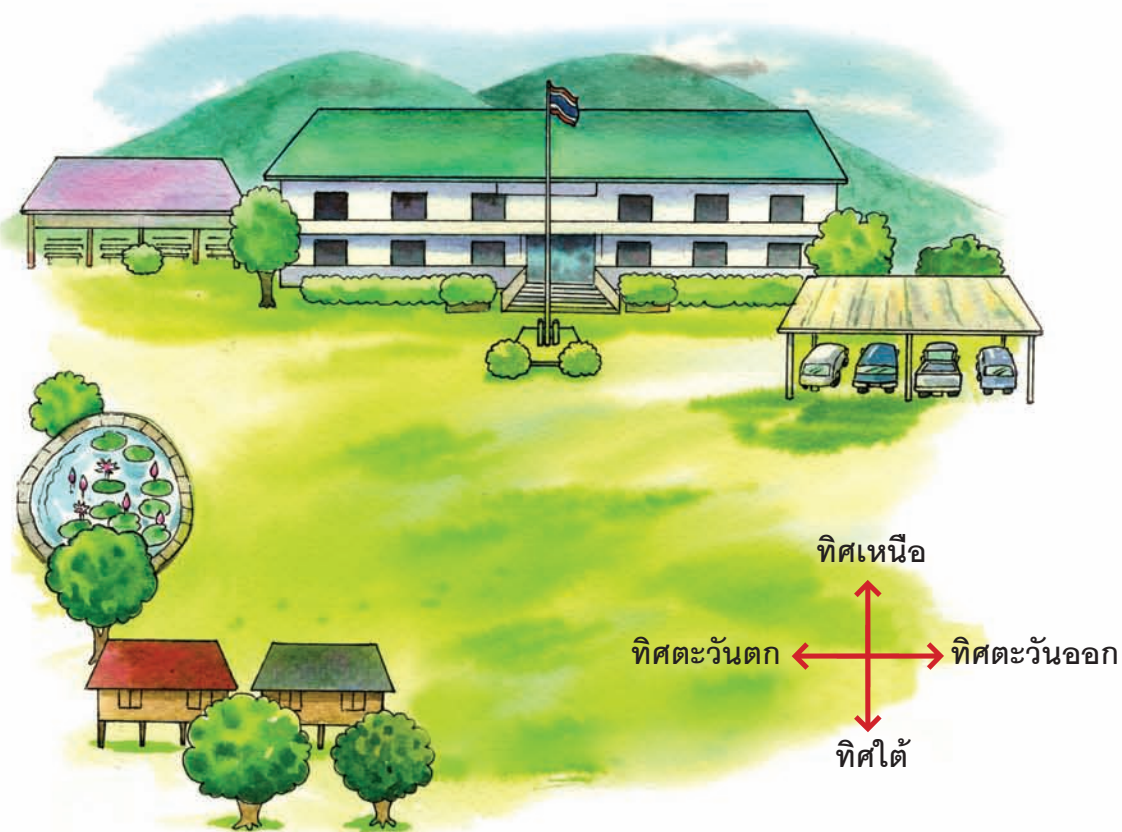
ที่สนามหน้าโรงเรียน

หากนักเรียนต้องการรู้จักทิศอื่นๆ ให้นักเรียนยืนกางแขนหันหน้าไปทาง
 ที่ดวงอาทิตย์ขึ้น ข้างหน้านักเรียนจะเป็นทิศตะวันออก ส่วนด้านหลังจะเป็น
 ทิศตะวันตก ด้านซ้ายมือจะเป็นทิศเหนือและด้านขวามือเป็นทิศใต้

ครูจะวาดทิศหลักทั้ง ๔ ทิศลงบนพื้น
 นักเรียนระบุได้ไหมว่ามีทิศใดบ้าง

๑ นักเรียนรู้หรือยังว่า อาคารเรียน อยู่ทางทิศใดของเสาธง

๒ ทางทิศเหนือครับ

๓ โรงอาหารและบ้านพักครู อยู่ทางทิศใด

๔ บ้านพักครูอยู่ทางทิศใต้

๕ ภูเขาอยู่ทางทิศใด

๖ ภูเขาอยู่ทางทิศเหนือครับ

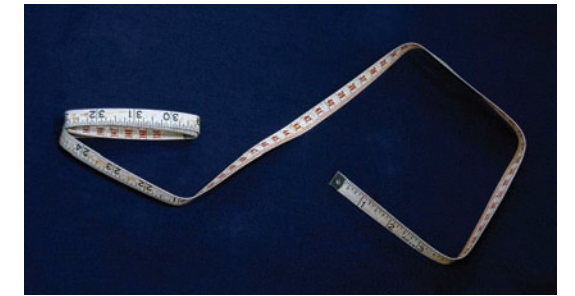
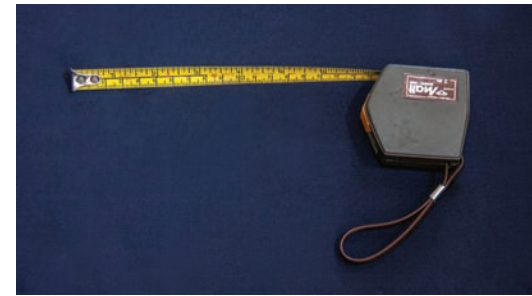
๗ รถยนต์อยู่ทาง ทิศตะวันออกครับ

๘ โรงอาหารอยู่ทาง ทิศตะวันตกค่ะ

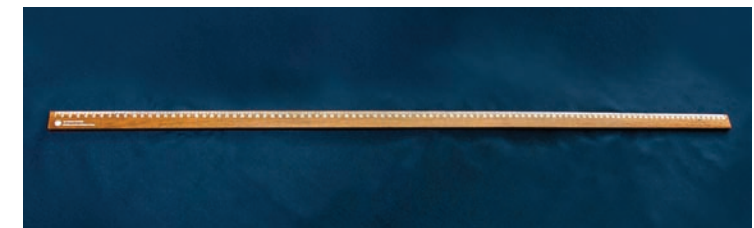
๙ อ่างบัวอยู่ทาง ทิศตะวันตกครับ

นักเรียนรู้ที่ตั้งของสิ่งต่างๆ ว่าตั้งอยู่ทางทิศใดแล้ว นักเรียนจะต้องรู้ ระยะทางด้วย เช่น โรงอาหาร บ้านพักครู อยู่ห่างจากเสาธงเท่าใด

การหาระยะทางมีทั้งใช้เครื่องมือที่เป็นมาตรฐาน เช่น ไม้บรรทัด ไม้เมตร สายวัด ตลับเมตร และเครื่องมือที่ไม่เป็นมาตรฐาน เช่น การนับคืบ นับศอก นับก้าว เป็นต้น

ตลับเมตร คือ เครื่องมือวัด **สายวัด** คือ เครื่องวัดระยะที่เป็นแถบ ชนิดหนึ่งที่มีสายวัดเก็บอย่างมิดชิด เล็กยาว มีโลหะหุ้มที่หัวและท้าย

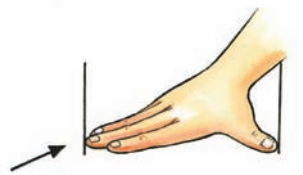
ไม้เมตร คือ ไม้ที่มีความยาว ๑ เมตร มีขีดแบ่งส่วนย่อยคล้ายไม้บรรทัด

๑ ก้าว

๑ ศอก

๑ คืบ

เราใช้อวัยวะในร่างกายเราวัดระยะทางได้

ลมฟ้าอากาศ คือ สภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงในรอบวัน

ถ้านักเรียนต้องการรู้ว่าโรงอาหารอยู่ห่างจากเสาธงเท่าใด ให้นักเรียน
เริ่มนับก้าวแรกที่เสาธง นักเรียนก้าวไปจนถึงโรงอาหาร จะรู้ว่าโรงอาหาร
อยู่ห่างจากเสาธงกี่ก้าว นักเรียนลองก้าวดูก็ได้นะคะครับ

นอกจากนักเรียนจะรู้ว่าแต่ละที่อยู่ห่างจากจุดเริ่มต้นเท่าใด นักเรียน
ยังรู้อีกว่า สิ่งใดอยู่ใกล้ และสิ่งใดอยู่ไกล

อากาศในรอบวันจะแตกต่างกันตามที่นักเรียนสังเกตได้

แผนผัง

แผนผัง คือ การย่อส่วนของสิ่งต่างๆ แสดงลงบนกระดาษหรือวัสดุอื่น โดยใช้สัญลักษณ์ที่เข้าใจง่าย

แผนผังห้องเรียน

วันนี้ นักเรียนช่วยกันจัดห้องเรียนให้เป็นระเบียบสวยงาม เสร็จแล้ว
เรามาเขียนแผนผังห้องเรียนกัน

คุณครูครับ จะเขียนแผนผังได้อย่างไรครับ

นักเรียนมองไปรอบๆ ห้องเรียนสิครับ
ในห้องเรามีอะไรบ้าง เดี่ยวเราจะมาวาดแผนผัง
ห้องเรียนกัน

ถ้านักเรียนจะเขียนแผนผัง นักเรียนต้องรู้ว่า
ของแต่ละอย่างอยู่ทางทิศใด ครูจะวางเข็มทิศ
ไว้กลางห้องบนโต๊ะ นักเรียนดูเข็มทิศเป็นแล้ว
ใช่ไหม ลูกศรเข็มทิศจะชี้ไปทางทิศใดเสมอครับ

ทิศเหนือค่ะ

เก่งมากครับ ทุกคนปรบมือให้มะลิหน่อยครับ
ชั้นวางผลงานอยู่ทางทิศใดครับ

ทางทิศตะวันตกครับ

มีอะไรอยู่ทางทิศใต้บ้าง

ตู้หนังสือ ถึงขยะ
ชั้นวางของ โต๊ะครูค่ะ

เก่งมากทุกคน ให้นักเรียนเข้ากลุ่ม ๓ คน
ครูแจกกระดาษให้กลุ่มละ ๑ แผ่นให้วาดแผนผัง
ห้องเรียน โดยใช้สัญลักษณ์ที่เป็นรูปเหมือนและ
เขียนสัญลักษณ์ไว้ในแผนผังด้วย

ถ้านักเรียนเขียนแผนผังห้องเรียนเป็น นักเรียนจะเขียนแผนผังห้องต่างๆ
ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนได้

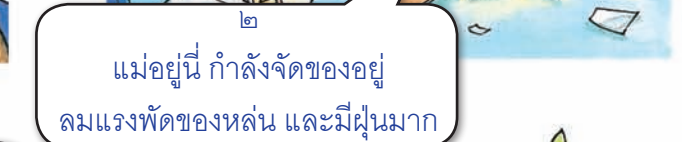
การดูแลสิ่งแวดล้อมที่บ้าน

๑
สวัสดีค่ะคุณตา คุณยาย
คุณแม่อยู่ที่ไหนคะ

๓
สวัสดีค่ะคุณแม่
หนูไปเปลี่ยนเสื้อผ้าก่อน
แล้วจะมาช่วยนะคะ

๒
แม่อยู่ที่นี่ กำลังจัดของอยู่
ลมแรงพัดของหล่น และมีฝุ่นมาก

๑
มะลิกของเบาๆ
มานะช่วยแม่ย้ายโต๊ะ เก้าอี้

๒
หนูช่วยเก็บของ
ก่อนนะคะ

๔
วันนี้ที่ห้องเรียนของหนู ลมก็พัด
ของหล่น และมีฝุ่นเหมือนกัน
คุณครูให้ช่วยกันจัดห้องใหม่

๓
คุณแม่ขา หนูจะช่วยถูพื้นนะคะ

เราทุกคนต้องช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน

๑. บริเวณบ้านของนักเรียนมีสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้นอะไรบ้าง
๒. มีบ้านอยู่ใกล้แม่น้ำได้ประโยชน์อะไรบ้าง
๓. มีบ้านอยู่เชิงเขาดีอย่างไร
๔. ถ้าอากาศหนาว เราควรปฏิบัติตัวอย่างไร
๕. ร่มมีประโยชน์อะไรบ้าง
๖. ลูกศรในเข็มทิศชี้ไปทางทิศใดเสมอ
๗. เครื่องมือวัดระยะได้แก่อะไรบ้าง
๘. นักเรียนชอบอากาศเวลาใดมากที่สุด

ชวนคิด ชวนทำ

๑. รอบๆ บริเวณโรงเรียน มีสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติอะไรบ้าง และมีสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นอะไรบ้าง
๒. ให้นักเรียนหาระยะทางโดยการนับก้าว จากเสาธงไปหาอาคารเรียน
๓. ให้นักเรียนวาดภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวัดหรือหาระยะทาง
๔. ให้นักเรียนช่วยกันจัดห้องเรียนตามความคิดของนักเรียนแล้วแบ่งกลุ่มเขียนแผนผัง โดยใช้สัญลักษณ์ที่เป็นรูปเหมือน
๕. ให้นักเรียนเขียนแผนผังห้องใดห้องหนึ่งที่บ้านของนักเรียน
๖. นักเรียนช่วยคุณพ่อคุณแม่ทำอะไรบ้าง
๗. บอกการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมที่บ้าน
๘. นักเรียนช่วยกันบันทึกสภาพอากาศในหนึ่งวันที่โรงเรียน

สภาพอากาศในหนึ่งวัน

ที่	ช่วงเวลา	สภาพอากาศ			
		เย็น	หนาว	ร้อน	ฝนตก
๑	ตอนเช้า				
๒	ตอนกลางวัน				
๓	ตอนบ่ายก่อนเลิกเรียน				

- หมายเหตุ
๑. ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่สังเกตได้
 ๒. คุณครูควรให้นักเรียนสังเกต ๒ วัน

แหล่งการเรียนรู้เพิ่มเติม

๑. ห้องสมุด
๒. บริเวณบ้าน
๓. สัมภาษณ์ผู้รู้
๔. สวนสาธารณะ หรือป่าชุมชน

